

**Sfântul Grigorie,
mitropolitul Țării Românești,
păstor luminat și
dascăl al rugăciunii**

**CUȚĂNTUL
DIEȚII**

**Sfântul Grigorie,
mitropolitul Țării Românești,
păstor luminat și
dascăl al rugăciunii**

**volum coordonat de
Arhim. dr. Nectarie ȘOFELEA
și
Arhim. dr. Policarp CHIȚULESCU**

**Editura Cuvântul Vieții
București • 2022**

Redactor: Sebastian NAZĂRU

Corectori: preot Adrian AGACHI

Ionuț VIȘAN

Alexandru-Ștefăniță MATACHE

preot Sorin-Dumitru STOIAN

Constantin GORDON

Tehnoredactor: Marius RISTEA

Layout și copertă: preot Laurențiu DRĂGHICENOIU

Ilustrația copertei: frescă realizată de Cristian BĂDĂLAN.

Imagine obținută prin bunăvoința dlui Ioan POPA.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Sfântul Grigorie, mitropolitul Țării Românești, păstor

luminat și dascăl al rugăciunii / coord.: Arhim. dr.

Nectarie Șofelea și Arhim. dr. Policarp Chițulescu. -

București : Cuvântul vieții, 2022

ISBN 978-606-9698-43-3

I. Nectarie Șofelea, arhimandrit (coord.)

II. Policarp Chițulescu, arhimandrit (coord.)

2

Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate Editurii *Cuvântul Vieții*.

Orice reproducere, totală sau parțială, fără acordul scris al editorului, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare reprezintă încălcări ale legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc conform Legii drepturilor de autor.

© 2022 Editura *Cuvântul Vieții*

Intrarea Miron Cristea, nr. 9, sector 4, București

+4 0729 80 30 30

redactia@edituracuvantulvietii.ro

†DANIEL
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

**Sfântul Ierarh Grigorie Dascălul,
Mitropolitul Țării Românești,
ucenicul Sfântului Cuvios Paisie de la Neamț,
învățător al rugăciunii neîncetate**

Doar monahismul, printr-un curent deopotrivă cultural, cât și duhovnicesc, readucând Lumina Taborului ca singurul izvor de înnoire reală a omului, este cel care reușește să-i răspundă crizei spirituale din Europa modernă a secolului al XVIII-lea, cu așa-numitele *idei noi*, născute dintr-un raționalism excesiv autonom, prin care omul, secularizându-se, se rupe de harul lui Dumnezeu.

Pentru poporul nostru, spiritualitatea aceasta, pe care a arătat-o în mod deosebit Cuviosul Paisie de la Neamț, împreună cu toți frații și părinții de aici și apoi ucenicii săi, are o semnificație deosebită nu doar pentru viața monahală, ci și pentru viața culturală a românilor și, chiar mai mult, pentru însăși existența statelor românești, fiind semnificativ, în acest sens, că Țările Române s-au organizat ca stat în lumina isihasmului din secolul al XIV-lea. Lucrarea Sfântului Cuvios Paisie de la Neamț a fost continuată, cu aceeași râvnă, de către ucenicii săi.

Sfântul Grigorie Dascălul, Mitropolitul Țării Românești (1765–1834), este unul dintre cei mai de seamă ucenici ai Sfântului Cuvios Paisie de la Neamț, care a continuat lucrarea starețului său din Moldova în Țara Românească, alături de un alt ucenic al acestuia,

Sfântul Cuvios Gheorghe de la Cernica și Căldărușani, lucrare desăvârșită în Țara Românească, mai târziu, prin neobosita activitate a Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica.

Mai multe mărturii documentare arată în mod limpede că dascălul Grigorie era originar din Țara Românească, fiind născut la București, în anul 1765, și că fusese la Academia Domnească *Sfântul Sava* din București, elevul profesorului Manase Eliade, care predă, se pare, după cursurile vestitului cărturar Theofil Coridaleu, Academie la care Grigorie Dascălul a studiat retorica, limba și literatura elină, limba latină, teologia și alte discipline literare sau științifice din programul de studii al școlii respective, însușindu-și astfel o bogată cultură generală, ajungând unul dintre cei mai buni eliniști ai vremii, traducând în limba română o serie de scrieri patristice alături de ieromonahul Gherontie, un alt ucenic al Sfântului Cuvios Paisie. În jurul anului 1802, ieromonahul Gherontie se întoarce de la Academia *Sfântul Sava* din București la Mănăstirea Neamț, însoțit de tânărul Grigorie, continuând bogata lor activitate de traducători, unde acesta din urmă este tuns în monahism de însuși Sfântul Cuvios Paisie de la Neamț. După o perioadă de viețuire la Sfântul Munte Athos, a revenit în Țara Românească, stabilindu-se mai întâi la Mănăstirea *Toți Sfinții*, ctitorită de Sfântul Antim Ivireanul, apoi la Mănăstirea Căldărușani, de unde va fi înălțat la treapta de Mitropolit al Țării Românești în anul 1823 de către domnitorul Grigorie Dimitrie Ghica.

Ca arhiepiscop, mitropolitul Grigorie Dascălul a desfășurat o bogată activitate pastoral-misionară și social-culturală, întemeind școli teologice în toate centrele eparhiale, dar și școli pentru cultura poporului. De altfel, el a fost numit efor pentru toate școlile din Țara Românească. Întreaga viață și lucrare a mitropolitului Grigorie, puse în slujba Bisericii, au fost un exemplu de sfințenie și de iubire jertfelnică pentru păstoriții săi. Activitatea socială a mitropolitului s-a concretizat în ajutorarea săracilor, a văduvelor și orfanilor, cărora le-a oferit nu numai hrana trupească, ci mai ales hrana spirituală, prin darurile de cărți duhovnicești pe care le oferea. Se cunoaște faptul că la moartea mitropolitului nu au fost găsite în camera sa valori materiale, însă

au rămas o mulțime de cărți pregătite spre a fi oferite în dar școlarilor. A trecut la cele veșnice în anul 1834, fiind înmormântat la Mănăstirea Căldărușani. Sfântul sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a trecut în rândul sfinților în anul 2006.

Sfântul Ierarh Grigorie Dascălul, aidoma părintelui său duhovnicesc, s-a arătat un neobosit lucrător, dar și învățător al rugăciunii. Nu doar că a tradus și a tipărit scrieri ale Sfinților Părinți despre rugăciune, ci mereu îi îndemna pe ucenicii săi, dar și pe credincioși în general, să păstreze în inimă pomenirea neîncetată a Numelui lui Dumnezeu. Creștinul nu trebuie să se roage doar din când în când, ci neîncetat, devenind el însuși rugăciune, iar atunci nu doar el, ci Duhul lui Dumnezeu ce sălășluiește în inima lui se va ruga cu putere pentru noi: „*Duhul Fiului Său în inimile noastre, Care strigă: Avva, Părinte!*” (Galateni 4, 6). Nimic și nimeni nu îl putea opri pe Sfântul Grigorie de la rugăciunea neîncetată și de la tălmăcirea scrierilor Sfinților Părinți, așa cum vedem într-o scrisoare a sa adresată episcopului Neofit al Râmnicului, care a condus Mitropolia Ungrovlahiei în timpul surghiunului Mitropolitului Grigorie în Basarabia:

„*Mă bucur că vă păzește Dumnezeu sănătoși, că eu adeseori mă lupt cu boale și cu neputințe, precum și acum nu de mult cu ca un chip de holeră; ci slavă Domnului! Binecuvântat să fie numele Lui pentru toate! Că, deși întru unele mă pedepsește, pentru păcatele mele, dar întru altele mă miluiește, pentru bunătatea Lui. Iar mai vârtos nici întru ceale ce mă pedepsește mila Lui nu lipsește. Cât și pentru sângură vânzarea și surgunia mea unii poate mă ticăloșesc, dar eu mă bucur, și pentru că nădăjduiesc ușurare păcatelor mele în zioa Judecării, și pentru că mă zăbovescu întru Dumnezeiasca Scriptură și în tălmăcire fără de nici o muștrare de știință pentru depărtare, că nu iaste din voia mea, ci din pricina celor ce au voit să negustorească Bisearica lui Hristos și cari socotia că vor petrece veacinic pre pământ, și de moarte, și judecata ce va să fie niciodată nu-și aducea aminte. Ci Dumnezeu să fie milostiv și lor, și mie*”¹,

¹ Cf. „Scrisoarea Mitropolitului Grigorie prin care răspunde lui Neofit, ocârmuitorul Mitropoliei, că-i bolnav, că se știe nevinovat pentru surghiunul lui, că traduce mereu

iar în alte scrisori mărturisește:

„mă zăbovescu întru Dumnezeiasca Scriptură și în tălmăcire”,
„mă zăbovesc cu tălcuirea Sfântului Teofilact la epistolele Sfinților
Apostoli, având scopos, cu ajutorul lui Dumnezeu, prin rugăciunile
sfinților, să tipărescu ori tălcuirea aceasta care am zis, ori tălcuirea fe-
ricitului Teodorit la Psaltire; ci eu despre mine mă voiu sili ca ori una,
ori alta, iar împlinirea rămâne la Domnul, fără de al Căruia ajutor
niminea nu poate face nimică”².

Adesea, aducea aminte ucenicilor săi cuvintele starețului său,
Sfântul Paisie de la Neamț, prin care îi îndemna pe toți creștinii să
se roage cu rugăciunea neîncetată:

„Sfințita rugăciune a minții, după puterea învățăturilor (scrierilor)
purtătorilor de Dumnezeu Părinți, lucrată prin harul lui Dumnezeu,
îl curăță pe om de toate patimile, îl îndeamnă spre cea mai sârguin-
cioasă păzire a poruncilor lui Dumnezeu și îl păzește nevătămat de
toate săgețile vrăjmașilor și de înșelări”³.

Binecuvântăm, cu bucurie, tipărirea unui volum de studii în-
chinat vieții și activității Sfântului Grigorie Dascălul la Editura
Cuvântul Vieții a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, felicitându-i
pentru inițiativa publicării acestui volum pe Preacuviosul Părinte
arhimandrit dr. Policarp Chițulescu, Directorul Bibliotecii Sfântu-
lui Sinod, Consilier patriarhal, și pe Preacuviosul Părinte arhiman-
drit dr. Nectarie Șofelea, starețul Mănăstirii Radu-Vodă, Exarhul
mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, doi monahi harnici și
cărturari ai Capitalei.

Nădăjduim că această lucrare va întipări în conștiințele
credincioșilor chipul luminos al Sfântului Ierarh Grigorie,
Mitropolitul Țării Românești, pildă desăvârșită de smerenie și de

și că a primit banii trimiși”, în: Constantin N. TOMESCU, *Mitropolitul Grigorie al IV-lea al Ungrovlahiei*, București, Ed. Cuvântul Vieții, 2022, anexa 87, pp. 297-298.

² Cf. „Scrisoarea Mitropolitului Grigorie prin care îl anunță pe Neofit, ocârmuitorul Mitropoliei, de sosirea sa în Chișinău și-i cere cărți pentru basarabeni”, în: C.N. TOMESCU, *Mitropolitul Grigorie al IV-lea al Ungrovlahiei*, anexa 72, p. 280.

³ Sf. PAISIE DE LA NEAMȚ, *Cuvinte și scrisori duhovnicești*, vol. II, selectate și traduse în limba română de Valentina Pelin, Iași, Ed. Doxologia, ²2010, p. 173.

iubire față de neamul nostru, bun duhovnic și cărturar, dascăl al rugăciunii neîncetate și neobosit arhipăstor care și-a manifestat, cu sensibilitate duhovnicească, darurile sale dumnezeiești pe aceste meleaguri binecuvântate, spre îmbogățirea și luminarea sufletelor noastre pe calea mântuirii. Ne rugăm Sfantului Ierarh Grigorie Dascălul să mijlocească, pentru noi toți, către Bunul Dumnezeu, spre a dobândi ajutor întru întărirea credinței și spor în fapte bune, spre slava lui Dumnezeu și bucuria sfinților!

† DANIEL,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
17 august 2022,
Sfântul Gheorghe Pelerinul

**Tomos sinodal al Bisericii Ortodoxe
Autocefale Române
pentru proclamarea canonizării
Sfântului Ierarh Grigorie Dascălul,
mitropolitul Țării Românești
(21 mai 2006)**

Preaiubitului cler, cinului monahal și dreptmăriturilor creștini
din cuprinsul Patriarhiei Române,

Har, milă și pace de la Dumnezeu, iar de la Noi, părințești
binecuvântări!

Plină de voieșie și încununată de laudă este Biserica noastră
Ortodoxă când cinstește pomenirea celor ce s-au învrednicit să
primească, din mâna Domnului, „cununa vieții”. Pe acești iubitori
de Hristos, care, pentru viața lor plină de evlavie și de fapte bune,
au câștigat îndrăzneală înaintea Preasfintei Treimi, îi laudăm și-i
venerăm după cuviință. Cinstindu-i pe ei, Biserica recunoaște
lucrarea harului dumnezeiesc în oameni și astfel, preamărește pe
însuși Dumnezeu. Totodată, ea urmează în mod liturgic și pastoral
îndemnul Sfântului Apostol Pavel care zice: „Aduceți-vă aminte
de mai marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu;
priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le
credița” (*Evrei 13, 7*).

Unul dintre aceștia, pe care Dumnezeu l-a ales să-I fie slujitor
și mărturisitor al adevărului credinței, este și luminatul Ierarh
Grigorie Dascălul, Mitropolitul Țării Românești (1765-1834).

Părintele nostru Grigorie Dascălul, împlinitor al virtuților evanghelice, tâlcuitor al dumnezeieștilor scripturi și povățuitor cucernic al faptelor bune, încă din fragedă vârstă, cu minte luminată de o viață curată, a deprins învățătura Duhului, pe care, apoi, a desăvârșit-o la școala Sfântului Paisie de la Neamț. Aici, fiind iubitor de înțelepciune, a primit „îngerescul chip” al călugăriei, de care nu s-a despărțit până la moarte. Pentru aceasta, Dumnezeu l-a chemat la treapta arhieriei, spre a fi pildă vrednică de urmat pentru mulți, ca și aceștia, „văzând faptele voastre cele bune, să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (*Matei 5, 16*). Ca păstor de suflete s-a nevoit și mai mult, ostenindu-se cu traducerea și tâlcuirea cărților sfinte, iar, după ce a suferit mai multe încercări și neazuri în viața aceasta trecătoare, s-a mutat către Domnul, ca un adevărat apărător al celor asupriți și mărturisitor al credinței ortodoxe.

Având în vedere viața pilduitoare a învățatului Ierarh Grigorie Dascălul, evlavie sa călugărească și înțelepciunea sa sfântă în păstrarea dreptei credințe, în tălmăcirea și tâlcuirea cuvântului lui Dumnezeu și al Sfinților Părinți, pentru zidirea duhovnicească și luminarea cinului călugăresc, al slujitorilor sfintelor altare și a poporului credincios;

Urmând învățătura Bisericii și rânduiala sinodală și chemând în ajutorul nostru puterea lui Dumnezeu, Celui închinat și preamărit, Noi, ierarhii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române,

HOTĂRÂM:

Ca de acum înainte și în veci Ierarhul Grigorie Dascălul, Mitropolitul Țării Românești, să fie numărat între sfinții Bisericii și să fie pomenit și cinstit cu cântări de laudă în ziua de douăzeci și două ale lunii iunie.

Poruncim, de asemenea, în Duhul Sfânt, ca viața, slujba și icoana Sfântului să fie primite cu evlavie de preoți, călugări și credincioși ortodocși.

Spre deplină statornicie a celor pe care le-am hotărât în chip sinodal și canonic, întărim cu semnăturile noastre acest Tomos Sinodal de canonizare a Sfântului Ierarh Grigorie Dascălul,

Mitropolitul Țării Românești, aducându-l la cunoștința clerului și a tuturor dreptcredincioșilor din cuprinsul Patriarhiei Române.

Acest Tomos Sinodal, întocmit și aprobat de Sfântul Sinod în ședința sa din 20-21 octombrie 2005, se proclamă astăzi, duminică, 21 mai, anul mântuirii 2006, în Catedrala patriarhală, la praznicul ocrotitorilor acesteia, Sfinții Împărați Constantin și maica sa, Elena, întocmai cu Apostolii, cu îndemnul Nostru către tot clerul, cinul monahal și binecredincioșii creștini români de aici și de pretutindeni, de a cinsti cu evlavie sfintele moaște ale Sfântului Ierarh Grigorie Dascălul, Mitropolitul Țării Românești, aflate după canonizarea sa, și care se vor așeza în biserica mare a Sfintei Mănăstiri Căldărușani de lângă București.

Președintele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române,

† ТЕОСТІСТ,

Arhiepiscopul Bucureștilor,

Mitropolitul Munteniei și Dobrogei,

Locțiitor al Cezareei Capadociei și

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

(Urmează semnăturile tuturor membrilor Sfântului Sinod)